

FORSKNING. TALENTUDVIKLING. UNDERVISNING.

Det bidragende universitetsbibliotek: Aarhus Universitet og Statsbiblioteket har hen over sommeren lanceret Aarhus University Library.

AF ELLEN V. KNUDSEN, EVK@STATSBIBLIOTEKET.DK, STATSBIBLIOTEKET
OG PER LINDBLAD JOHANSEN, PLJ@DPU.DK, AARHUS UNIVERSITET

Hvad er et moderne universitetsbibliotek? Det spørgsmål har et bredt sammensat udvalg ved AU arbejdet med, og svaret er, ikke overraskende, at det moderne og udfordrede universitet har mere brug for et stærkt bibliotek end nogensinde før, og det moderne bibliotek er et bibliotek, der direkte bidrager til universitetets kerneaktiviteter.

Globaliseringen stiller store krav til universiteterne om at medvirke til at løse komplekse problemer med forskning og uddannelser og samtidig give de studerende mulighed for at udvikle kompetencer på internationalt niveau. AU har derfor efter fusionen med bl.a. sektorforskningen i 2007 gennemført en omfattende reorganisering af universitetets fagmiljøer, med henblik på at skabe grundlag for excellent forskning på tværs af traditionelle faggrænser – og med afsæt i tværfaglig synergi.

Det har betydning i bibliotekssammenhæng. Bibliotekerne på AU har tidligere været nært knyttet til de traditionelle fagområder og har derfor haft begrænsede muligheder. På den baggrund har AU og SB indgået et unikt partnerskab med henblik på i fællesskab at udvikle et moderne universitetsbibliotek, der kan understøtte forskere og studerende ved at bidrage til et sammenhængende og inspirerende forsknings- og uddannelsesmiljø.

De traditionelle fysiske samlinger har stadig en betydning for nogle fag, der bruger en stærk faglig kernesamling som et laboratorium, men ellers er billedet, at det er værdiskabende services der efterspørges. En bred og let tilgang til digitale materialer er i denne sammenhæng også en service.

Kravene til det bidragende universitetsbibliotek tegner sig måske klartest i perspektivet af tre af universitetets kerneaktiviteter; forskning, talentudvikling og undervisning.

Forskning

Bibliotekerne skal naturligvis bidrage til forskningen med den klassiske biblioteksydelse, at hjælpe med at finde og stille relevant materiale til rådighed. Men i det nye universitetsbibliotek er egne samlinger kun et middel til hurtig fremskaffelse. Søgningen efter informationer skal være global. Og her taler vi ikke kun om papers, monografier etc., men på sigt også om f.eks. datasamlinger.

Vi taler om digitale materialer, og forskeren skal selv kunne udføre informationssøgningen – bistået af it-systemer der hjælper med at afsøge forskningsfeltet.

I den digitale verden vil mange ikke opdage, at ”de er gået på biblioteket”, ydelsen er blot en service på nettet.

Derudover skal biblioteket hjælpe universitetet med at holde styr på sine egne resultater, dels i form af bibliometrisk registrering og tilhørende analyser, men også med publicering i form af Open Access-løsninger. I forlængelse heraf kommer naturligvis opgaven med at rådgive om publiceringsstrategier og -rettigheder.

Biblioteket bliver på den måde stedet, hvor universitetets produktion samles, registreres og publiceres samt stedet, hvorigennem resten af verdens forskning bringes til veje. De tilhørende services omkring publiceringsstrategi, -rettigheder, bibliometriske analyser mm. er en del heraf.

Talentudvikling

Universitetet ønsker at skabe en fokuseret talentudvikling ved at tilbyde forsker- og adjunktuddannelser med gode muligheder for interdisciplinært samarbejde med førende forskere fra relevante fagområder.

Det stiller krav til biblioteket om udvikling af services baseret på en solid forståelse for hele forskningsprocessen fra idéudvikling, finansiering, resultatindsamling og -bearbejdning til den endelige formidling af forskningsresultaterne. For at kunne forstå udfordringerne er det væsentligt med et godt kendskab til de enkelte fagområders forsknings- og publiceringstraditioner, idet biblioteket skal bidrage med bl.a. undervisning og services i forhold til informationssøgning og -håndtering, referencehåndtering, viden om ophavsret samt udarbejdelse af publiceringsstrategier.

Undervisning

It is a big world out there... Selvom Google er god, så er det bare ikke godt nok, når den studerende (og kommende forsker) skal finde de autoritative kilder i det hastigt voksende informationshav. Informationskompetence er et nøglebegreb, som skal indgå som en del af universitetets pensum. Biblioteket har undervist i mange år, men kun på få studier som en integreret del af undervisningen.

Meget læring sker udenfor auditoriet. Der skal skrives opgaver, studeres kilder mm. Læsesalene har altid været bibliotekets svar på udfordringen, men one-size-does-not-fit-all. Al erfaring viser, at gennemførelsen og læringen bliver bedre i teams. Brugen af studenterfacilerede grupper vokser, og læsesalen skal suppleres af læringsrum, der tilbyder muligheder for gruppearbejde. Og mulighederne skal være stærkt fleksible, i det ene øjeblik er det to studerende der arbejder sammen, i næste øjeblik er det fem. Og til tider er det bare to, der har brug for en sofa til at læse pensum sammen i.

Aarhus Universitet har lagt 22 biblioteker ind i den fælles pulje.

Der er kort sagt brug for stærkt fleksible rum, hvor de studerende selv kan indrette sub-grupperum, understøttet af praktiske faciliteter såsom whiteboards og fladskærme og bistået af studenterinstruktører, som på niveau med de studerende kan hjælpe med opgaven, lige fra hvordan ser en synopsis ud, over vejledning i plagiarisme til praktisk hjælp med Powerpoint-præsentationen. Disse fleksible læringsrum kalder vi Learning Commons. Da de skal være svarende på de behov der skaber sig, i takt med at undervisningen ændrer sig, er low-risk et nøglebegreb. Sæt alt på hjul, giv teknologiske muligheder, brug lette og billige standard møbler og vær parat til at genopfinde rummet efter få år.

Aarhus University Library

For at kunne svare på ovenstående udfordringer har AU og SB derfor vedtaget at skabe et fælles universitetsbibliotek, AU Library. De 22 biblioteker ejet af AU er fusioneret og optræder sammen med SB's universitetsrettede ydelser udad og indad til som ét bibliotek. Vi er stadig to organisationer i to forskellige ministerier, men vi har til hensigt i enhver kontekst at optræde over for vores brugere og medarbejdere som ét bibliotek. Vi puljer kort sagt vores kræfter. En virtuel organisation, men virkelig nok!

Eftersom tæt tilknytning til de faglige miljøer er vigtigt, er AU Library organiseret efter en matrixmodel. Det fysiske niveau som seks hovedbetjeningssteder med et antal tilhørende fremskudte betjeningssteder og det logiske niveau som seks tværgående bånd, arbejdsfællesskaber, der fokuserer på de services universitetet efterspørger:

1. Process and Archiving: Back-office, processer og web.
2. Learning Commons: Indretning og bemanning af lærende miljøer.
3. Research support: Services målrettet universitetets forskere og forskning.
4. Information literacy: Services målrettet universitetets uddannelsesforløb.
5. E-learning support: Services og bidrag målrettet universitetets brug af e-læring.
6. Scholarly publications: Services målrettet publicering og forskningsregistrering.

Bemandingen af servicebåndene sker på tværs af AU Library's lokationer, så man sikrer den stærkeste mulige kombination af kompetencer i forhold til opgaverne. De forskellige servicebånd vil have forskelligt omfang for så vidt angår de tildelte ressourcer og antallet af medarbejdere. Nogle af båndene er mest politik og udviklingsskabende, hvor andre danner egentlige arbejdsfællesskaber, f.eks. i form opgavedeling, som fjernlån og spørgetjenester eller i form af kompetencecentre, både med og uden mure.

Den overordnede ledelse er sammensat af to ligeværdige bibliotekschefer fra henholdsvis AU og SB, medens matrixen ledes af seks biblioteksledere, der hver især er daglige personaleledere for et hovedbetjeningssted og har et fagligt ansvar for ét af de tværgående bånd.

Den igangværende implementeringsproces forventes afsluttet i foråret 2013, når den organisatoriske del vedrørende ledelse og medarbejdere er faldet på plads. Det betyder, at de enkelte servicebånd er fungerende med såvel ledelse som medarbejdere.

Midt i juni var mere end hundrede biblioteksmedarbejdere på tværs af enheder og AU/SB samlet til fælles start, og skabelsen af AU Library var i gang. Der blev i løbet af dagen arbejdet med tematiseringen af de enkelte servicebånd. På baggrund af dagens mange gode diskussioner om opgaver, ideer og udfordringer blev der ved dagens afslutning samlet en række konstruktive input og ideer med forslag til servicebåndenes organisering og grænseflader. De enkelte grupper kom også med forslag til 100 dages projekter, hvoraf 15 igangsættes ved den kommende semesterstart. AU Library er nu godt i gang. ●